

30. Forbes, K. Statins inhibit insulin-like growth factor action in first trimester placenta by altering insulin-like growth factor 1 receptor glycosylation [Text] / K. Forbes, V. K. Shah, K. Siddals, J. M. Gibson, J. D. Aplin, M. Westwood // MHR: Basic science of reproductive medicine. – 2014. – Vol. 21, Issue 1. – P. 105–114. doi: 10.1093/molehr/gau093

31. Jang, H. Statin induces apoptosis of human colon cancer cells and downregulation of insulin-like growth factor 1 receptor via proapoptotic ERK activation [Text] / H. Jang, E. Hong, S. Park, H. Byun, D. Koh, M. Choi et. al. // Oncology Letters. – 2016. – Vol. 12, Issue 1. – P. 250–256. doi: 10.3892/ol.2016.4569

32. Tran, L. V. Effect of omega-3 and omega-6 polyunsaturated fatty acid enriched diet on plasma IGF-1 and testosterone concentration, puberty and semen quality in male buffalo [Text] / L. V. Tran, B. A. Malla, A. N. Sharma, S. Kumar, N. Tyagi, A. K. Tyagi // Animal Reproduction Science. – 2016. – Vol. 173. – P. 63–72. doi: 10.1016/j.anireprosci.2016.08.012

33. Gholamhosseini, S. ω -3 fatty acid differentially modulated serum levels of IGF1 and IGFBP3 in men with CVD: A randomized, double-blind placebo-controlled study [Text] / S. Gholamhosseini, E. Nematipour, A. Djazayeri, M. H. Javanbakht, F. Koohdani, M. Zareei, M. Djalali // Nutrition. – 2015. – Vol. 31, Issue 3. – P. 480–484. doi: 10.1016/j.nut.2014.09.010

Дата надходження рукопису 04.04.2017

Наталя Валентинівна Заїчко, доктор медичних наук, завідувач кафедри, кафедра біологічної та загальної хімії, Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018
E-mail: nzaichko@mail.ru

Дар'я Олександрівна Некрут, аспірант, кафедра клінічної фармації та клінічної фармакології, Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018
E-mail: ilchdaria@gmail.com

УДК 618.14-089.85-089.168.1-036.863

DOI: 10.15587/2519-4798.2017.99291

ВПЛИВ НА ПІСЛЯОПЕРАЦІЙНИЙ ПЕРІОД РАННЬОЇ МУЛЬТИМОДАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ АБДОМІНАЛЬНІЙ ГІСТЕРЕКТОМІЇ

© О. С. Лашкул

У дослідженні взяли участь 41 хвора, які були розділені на дві групи. В основній групі (19 хворих) застосовували протокол ранньої мультимодальної реабілітації. У контрольній групі (22 хворі) використовували традиційний периопераційний режим. Запропонований комплекс заходів є одним із шляхів реалізації концепції fast track хірургії при гінекологічних операціях. Подібний підхід дозволяє домогтися ранньої виписки, що несе в собі, без сумніву, прямий економічний ефект і значно збільшує престиж лікаря та медичної установи

Ключові слова: мультимодальна стратегія, лапаротомія, гістеректомія, знеболення, епідуральна аналезія, севофлюран, перистальтика, активізація

1. Вступ

Оскільки головною причиною всіх виникаючих післяопераційних проблем є операційна травма, завдання лікарів це мінімізація ступеня хірургічної агресії і наслідків для пацієнта. Це може бути досягнуто лише в результаті злагодженої роботи хірурга та анестезіолога [1].

Показаннями до операції, головним чином, є міоми і нерегулярні маткові кровотечі. Хірургічний доступ при гістеректомії може бути абдомінальним, вагінальним, лапароскопічним або вагінальним з лапароскопічною підтримкою [1]. Більшість гінекологів продовжують застосовувати при гістеректомії абдомінальний доступ, якщо пухлина матки великих розмірів, є ймовірність малігнізації і потрібна ревізія органів черевної порожнини [2]. Проте, вплив ранньої реабілітації при абдомінальній гістеректомії досі залишається маловивченим [1].

2. Обґрунтування дослідження

Прискорене відновлення після операцій (Enhanced recovery after surgery – ERAS) або «fast-track surgery – FTS» – це концепція, що передбачає комплекс заходів в периопераційному періоді, спрямованих на зменшення термінів госпіталізації і реабілітації після планових хірургічних втручань [3]. Кожний з цих заходів окремо, згідно з принципами доказової медицини, робить позитивний вплив на процес відновлення, а концепція ERAS має на увазі їх комплексне використання [4]. Найбільш ефективним є застосування стандартизованого анестезіологічного протоколу ведення пацієнтів з використанням методів регіонарної анестезії [5]. Регіонарна анестезія має цілий ряд фізіологічних переваг, таких як поліпшення перфузії міокарда, зниження ендокринної стресової реакції, поліпшення перфузії тканин, менше інгібування діафрагмальної активності,

оптимальне знеболювання, зниження інсулінової резистентності [6].

Ключові пункти протоколу ранньої реабілітації включають інформованість пацієнта, скорочення часу доопераційного голодування, вуглеводне навантаження за 2 години до операції, стандартизацію схем анестезії та післяопераційного знеболювання, а також ранню мобілізацію та ентеральне харчування [7].

Ці методи можуть бути використані для швидкого відновлення і зниження потреби в тривалому моніторингу і перебування в стаціонарі і при таких операціях, як абдомінальна гістеректомія [8].

Таким чином, розробка нових технологій ведення післяопераційного періоду буде сприяти поліпшенню ведення раннього післяопераційного періоду пацієнтів, які перенесли абдомінальну гістеректомію.

3. Мета дослідження

Оцінити вплив використання концепції ранньої мультимодальної реабілітації на перебіг післяопераційного періоду при планових абдомінальних гістеректоміях шляхом вивчення показників гемогідробалансу, рівня болю, терміни видалення катетерів, дренажів, відновлення перистальтики і активізації, ліжко-день.

4. Матеріали і методи

Робота виконана у відділенні гінекології КУ «Запорізька обласна клінічна лікарня» Запорізької обласної ради. У дослідженні взяли участь 41 хвора, які були розділені на дві групи. В основній групі (19 хворих) застосовували протокол ранньої мультимодальної реабілітації. Передопераційний період: інформування та навчання пацієнта; відмова від підготовки кишечника; відмова від голодування; використання харчових вуглеводних сумішей; профілактика тромбоемболічних ускладнень.

Інтраопераційний період: антибіотикопрофілактика; регіонарна (епідуральна аналгезія); анестетики короткої дії; обмеження об'єму післяопераційної інфузійної терапії; відмова від назогастральної інтубації; нормотермія; відмова від рутинного використання дренажів.

Післяопераційний період: ефективне знеболювання; неопіоїдні анальгетики; профілактика нудоти і блювання; рання мобілізація (після регресії епідурального блоку); ранне ентеральне харчування.

У контрольній групі (22 хворі) використовували традиційний периопераційний режим: після вечери напередодні операції більш тривалий режим голоду. Мобілізація та прийом рідкої їжі через 24 години після операції. Сечовий катетер протягом 48 годин після операції знаходився в сечовому міхурі.

В обох групах гістеректомію лапаротомним доступом проводили під комбінованою анестезією зі штучною вентиляцією легень (ШВЛ). У премедикацію включали напередодні атарактики, за 12 годин до операції – еноксипарин 0,4 мл підшкірно. На операційному столі вводили атропін 0,01 мг/кг,

блокатор H_2 -гістамінових рецепторів, інгібітор циклооксигенази (декскетпрофен – 50 мг внутрішньовенно). На початкових етапах індукції виконували денітрогенацію за схемою протягом 4–10 хвилин з преоксигенацією 100 % O_2 . Індукцію здійснювали 2-ма способами: севофлюраном 6–8 об % і газотоком 6 л/хв протягом 3–4 хвилин на спонтанній вентиляції або пропофолом – 2 мг/кг з ШВЛ апаратом «Leon» киснево-повітряною сумішшю. Розподіл інгаляційних і внутрішньовенних анестетиків у групах було у співвідношенні 1:1. У індукцію включали фентаніл (0,2 мг). Інгаляцію газової суміші на етапах індукції у всіх випадках проводили по напіввідчиненому контуру з високим газовим потоком (>4 л/хв). Інтубацію трахеї проводили за стандартною схемою: міоплегія дитиліном 2 мг/кг або атракурія безилата 0,5–0,6 мг/кг. Потім проводили насичення севофлюраном в дозі 4 об % з газотоком 4 л/хв протягом 4 хвилин (FiO_2 -0.5). Потім знижували газоток до 2 л/хв і севофлюран до 2 об %. У контрольній групі проводили системну аналгезію фентанілом (5 мкг/кг/год). В основній групі аналгезію досягали фентанілом (3–5 мкг/кг/год) і епідурально 0,5 % розчин бупівакаїну (6–8 мл).

За 7–10 хв. до закінчення операції газоток в контурі підвищували і повністю припиняли подачу севофлюрану. Неінвазивний моніторинг здійснювали монітором «Leon» (пульсоксиметрія, АТ, ЧСС, концентрація CO_2 в дихальній суміші), враховували погодинний діурез, проводили термометрію.

У післяопераційному періоді в основній групі 24 години використовували продовжену епідуральну аналгезію невеликими болюсами 0,25 % розчину бупівакаїну (4 мл/год) в комбінації з системним введенням декскетпрофену (100–150 мг/добу) + кеторолака (60 мг/добу) + парацетамолу (2000 мг/добу). У контрольній групі продовжену епідуральну аналгезію не застосовували, а післяопераційне знеболювання включало (парацетамол 3000 мг/добу, декскетпрофен 150–200 мг/добу, трамадол 50–100 мг/добу).

Крововтрату визначали гравіметричним методом, гемогідробаланс (крововтрата, діурез, перспірація, об'єм інфузійної терапії).

Крім того, оцінювали рівень болю (ВАШ) на етапах 12 і 24 години після операції в спокої і при кашлі.

Отримані результати оброблені з використанням пакета статистичного аналізу, який входить до складу програми Microsoft Excel 2013. За рівень статистичної значущості приймалася величина $p < 0,05$.

5. Результати дослідження

Групи були однорідні за анамнестичними (початок менструацій, кількість вагітностей, пологів, абортів, викиднів), антропометричними і демографічними характеристиками, по тривалості операцій, концентрації гемоглобіну і доопераційним показникам, середнього артеріального тиску та частоти серцевих скорочень (табл. 1).

Таблиця 1

Дані анамнезу, антропометрії, віку, гемоглобіну і гемодинаміки у хворих основної і контрольної груп (M±m)

Показник	гістеректомія з FTS, n=19	гістеректомія без FTS, n=22	P
Початок менструації, рік	12,79±0,18	13,18±0,24	>0,05
Кількість вагітностей,	4,63±0,72	3,23±0,37	>0,05
Кількість пологів	1,89±0,30	1,55±0,16	>0,05
Кількість абортів	2,42±0,56	1,45±0,27	>0,05
Кількість викиднів	0,32±0,22	0,18±0,08	>0,05
Гемоглобін, г/л	105,53±2,51	110,36±4,06	>0,05
Зріст, см	164,74±1,24	163,36±1,12	>0,05
Вага, кг	72,95±2,79	77,59±4,46	>0,05
Вік хворих, рік	43,84±2,58	47,59±2,14	>0,05
Тривалість операції, хвилини	110,79±8,15	127,27±10,43	>0,05
Ср.АД, мм рт.ст.	86,74±3,26	91,55±1,21	>0,05
ЧСС, уд/хв.	80,53±1,60	81,73±1,35	>0,05

Інтраопераційний період. В основній і контрольній групах об'єми крововтрати і діурезу достовірно не відрізнялися ($p>0,05$). Позитивний інтраопераційний гемогідробаланс в основній групі був на 14,3 % меншим, ніж у контрольній групі (табл. 2).

Таблиця 2

Показники інтраопераційної крововтрати, діурезу і гемогідробалансу при абдомінальній гістеректомії (M±m)

Показник	гістеректомія з FTS, n=19	гістеректомія без FTS, n=22	P
Об'єм крововтрати, мл	410,53±41,81	422,73±38,89	>0,05
Об'єм діурезу, мл	247,37±19,30	272,73±28,06	>0,05
Гемогідробаланс, мл	725,79±36,60	850,45±43,95	<0,05

Післяопераційний період. При оцінці рівня болю використовували 100 міліметрову візуально-аналогову шкалу (ВАШ). При оцінці болю по ВАШ в спокої (табл. 3) виявлена статистична значима різниця на етапах дослідження 12 і 24 години. Проте, на етапах дослідження рівень болю в контрольній групі не перевищував 30 мм, що свідчить про адекватну анальгезію в спокою.

Таблиця 3

Оцінка рівня болю за ВАШ в спокою, мм (M±m)

Післяопераційний період	ВАШ (FTS), n=19	ВАШ (без FTS), n=22	P
Через 12 годин	7,91±0,52	13,50±0,71	<0,05
Через 24 годин	4,15±0,62	10,51±0,74	<0,05

Оцінка інтенсивності гострого болю в спокої після операції має значення лише для прийняття пацієнтом зручного положення в ліжку. Більш об'єктивною оцінкою рівня післяопераційного болю є рівень болю при кашлі (мобілізація бронхіального секрету) (табл. 4).

Таблиця 4

Оцінка рівня болю за ВАШ при кашлі, мм (M±m)

Період	ВАШ (FTS), n=19	ВАШ (без FTS), n=22	P
Через 12 годин	24,12±1,23	42,40±1,31	<0,05
Через 24 годин	12,13±1,23	33,42±3,28	<0,05

Рівень болю при кашлі в контрольній групі перевищував рівень болю в основній групі, статистична різниця визначалася через 12 годин і 24 години, і був вище 30 мм, що вимагало додаткового введення анальгетиків. Адекватне післяопераційне знеболювання дозволяє починати ранню активізацію пацієнтів контрольної групи.

Таблиця 5

Терміни видалення сечового і венозного катетерів, дренажів у післяопераційному періоді у хворих після абдомінальних гістеректомій (M±m)

Показник	гістеректомія з FTS, n=19	гістеректомія без FTS, n=22	P
Сечовий катетер, годин	17,11±0,59	35,41±3,40	<0,001
Венозний катетер, годин	19,95±1,65	38,73±1,75	<0,05
Дренаж, годин	38,84±2,69	56,73±4,62	<0,05

Сечовий і венозний катетери в основній групі видаляли відповідно через 17 і 20 годин, у контрольній групі через 35 і 39 годин ($<0,05$). Дренаж з черевної порожнини видаляли в основній групі на 18 годин раніше, ніж в групі контролю (табл. 5).

Відновлення перистальтики і можливість вертикалізації пацієнток основної групи наступало раніше, ніж у пацієнток контрольної групи (табл. 6).

Таблиця 6

Показники відновлення перистальтики і активізації у хворих після абдомінальних гістеректомій, (M±m)

Показник	гістеректомія з FTS, n=19	гістеректомія без FTS, n=22	P
Перистальтика, годин	8,32±0,73	15,82±0,64	<0,05
Активізація, годин	17,47±0,59	24,59±0,55	<0,05

Увечері першого післяопераційного дня пацієнткам контрольної групи проводилася вертикалізація, на наступний день їм дозволялося ходити з використанням бандажа. Це дуже позитивно впливає на загальний психоемоційний статус пацієнток, прискорює відновлення моторики кишечника, перешкоджає розвитку тромбозу глибоких вен.

Післяопераційний ліжко-день пацієнок основної групи (FTS) був значно коротший, ніж у пацієнок контрольної групи без FTS (табл. 7).

Таблиця 7

Післяопераційний ліжко-день у хворих, яким проведені абдомінальні гістеректомії, (M±m)

Показник	гістеректомія з FTS, n=19	гістеректомія без FTS, n=22	P
Післяопераційний ліжко-день, доба	5,63±0,22	10,50±0,64	<0,05

6. Обговорення результатів дослідження

Видалення матки є травматичною гінекологічною операцією [9]. Однією з основних складових мультимодальної стратегії є усунення наслідків стресорної реакції (біль, парез кишечника, порушення гемодинаміки і механіки дихання), що викликається самою операцією. Наявність дренажів також викликають біль і обмежують рухову активність пацієнтів. Ефективна блокада ноцицептивних імпульсів лімітують відповідну реакцію симпатoadrenalової системи на травму. Найбільш ефективним є застосування стандартизованого анестезіологічного протоколу ведення пацієнтів з використанням методів регіонарної анестезії. Основними напрямками післяопераційної терапії є знеболювання і раннє видалення катетерів і дренажів. Показник ВАШ в спокої і при кашлі у хворих, оперованих з застосуванням мультимодального знеболювання достовірно нижче, ніж у хворих, оперованих без FTS. Адекватне

знеболювання в післяопераційному періоді і раннє видалення дренажів і катетерів дозволило у хворих з FTS більш ранню активізацію, ніж у хворих без FTS. Ці результати збігаються з даними і інших дослідників [10]. Раннє відновлення перистальтики кишечника дозволяє почати ентеральне харчування в першу добу. Перераховані вище методи ведення хворих призвело до істотного зниження післяопераційного ліжко-дня.

7. Висновки

1. Рівень болю при кашлі в контрольній групі перевищував рівень болю в основній групі, статистична різниця визначалася через 12 годин і 24 години, і був вище 30 мм, що вимагало додаткового введення анальгетиків. Адекватне післяопераційне знеболювання дозволяє починати ранню активізацію пацієнтів контрольної групи.

2. Сечовий і венозний катетери в основній групі видаляли через 18 і 20 годин відповідно, в контрольній групі через 35 і 39 годин ($p<0,05$). Дренаж з черевної порожнини видаляли в основній групі на 18 годин раніше, ніж в групі контролю.

3. У хворих основної групи відновлення перистальтики спостерігали через (8,32±0,73) годин, у контрольній групі через (15,82±0,64) годин ($p<0,05$). Увечері першого післяопераційного дня пацієнткам основної групи проводилася вертикалізація, на наступний день їм дозволялося ходити з використанням бандажа.

4. Післяопераційний ліжко-день пацієнок основної групи (FTS) був на 46,4 % коротший, ніж у пацієнок контрольної групи без FTS.

Література

1. Wodlin, N. B. The development of fast-track principles in gynecological surgery [Text] / N. B. Wodlin, I. Nilsson // *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica*. – 2012. – Vol. 92, Issue 1. – P. 17–27. doi: 10.1111/j.1600-0412.2012.01525.x
2. Wright, J. D. Nationwide trends in the performance of inpatient hysterectomy in United States [Text] / J. D. Wright, T. J. Herzog, J. Tsui, C. V. Ananth, S. N. Lewin, Y.-S. Lu et. al. // *Obstetrics & Gynecology*. – 2013. – Vol. 122, Issue 2. – P. 233–241. doi: 10.1097/aog.0b013e318299a6cf
3. Nelson, G. Guidelines for pre- and intra-operative care in gynecologic/oncology surgery: Enhanced Recovery After Surgery (ERAS®) Society recommendations – Part I [Text] / G. Nelson, A. D. Altman, A. Nick, L. A. Meyer, P. T. Ramirez, C. Ahtari et. al. // *Gynecologic Oncology*. – 2016. – Vol. 140, Issue 2. – P. 313–322. doi: 10.1016/j.ygyno.2015.11.015
4. Nelson, G. Guidelines for postoperative care in gynecologic/oncology surgery: Enhanced Recovery After Surgery (ERAS®) Society recommendations – Part II [Text] / G. Nelson, A. D. Altman, A. Nick, L. A. Meyer, P. T. Ramirez, C. Ahtari et. al. // *Gynecologic Oncology*. – 2016. – Vol. 140, Issue 2. – P. 323–332. doi: 10.1016/j.ygyno.2015.12.019
5. Dickson, E. Results of introducing a rapid recovery program for total abdominal hysterectomy [Text] / E. Dickson, P. A. Argenta, J. A. Reichert // *Gynecologic and Obstetric Investigation*. – 2012. – Vol. 73, Issue 1. – P. 21–25. doi: 10.1159/000328713
6. White, P. F. The role of anesthesiologist in Fast Track Surgery: from multimodal analgesia to perioperative medical care [Text] / P. F. White, H. Kehlet, J. M. Neal, T. Schrickler, D. B. Carr, F. Carli // *Anesthesia&Analgesia*. – 2007. – Vol. 104, Issue 6. – P. 1380–1396. doi: 10.1213/01.ane.0000263034.96885.e1
7. Hadzic, A. Is regional anesthesia really better than general anesthesia? [Text] / A. Hadzic // *Anesthesia&Analgesia*. – 2005. – Vol. 101. – P. 1631–1633. doi: 10.1213/01.ane.0000184292.54807.f3
8. Антипин, Э. Э. Ранняя мультимодальная реабилитация при абдоминальной гистерэктомии – влияние на послеоперационный период [Текст] / Э. Э. Антипин, Д. Н. Уваров, Н. П. Антипина, Э. В. Недашковский, С. Л. Совершаева // *Анестезиология и реаниматология*. – 2013. – № 6. – С. 37–41.
9. Corlero, F. Hysterectomy and women satisfaction: total versus subtotal technique [Text] / F. Gorlero, D. Lijoi, M. Biamonti, P. Lorenzi, A. Pulle, I. Dellacasa, N. Ragni // *Archives of Gynecology and Obstetrics*. – 2008. – Vol. 278, Issue 5. – P. 405–410. doi: 10.1007/s00404-008-0615-6

10. Kluivers, K. B. Comparison of laparoscopic and abdominal hysterectomy in terms of quality of life: a systematic review [Text] / K. B. Kluivers, N. P. Johnson, P. Chien, M. E. Vierhout, M. Bongers, B. W. J. Mol // European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology. – 2008. – Vol. 136, Issue 1. – P. 3–8. doi: 10.1016/j.ejogrb.2007.06.004

*Рекомендовано до публікації д-р мед. наук, професор Луценко Н. С.
Дата надходження рукопису 30.03.2017*

Ольга Сергіївна Лашкул, аспірант, кафедра акушерства і гінекології, ДЗ «Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України», бул. Вінтера, 20, м. Запоріжжя, Україна, 69096, лікар акушер-гінеколог, відділення гінекології, Комунальна установа «Запорізька обласна клінічна лікарня» Запорізької обласної ради, шосе Оріхівське, 10, м. Запоріжжя, Україна, 69600
E-mail: OSLashkul79@mail.ru

УДК 616.12 – 007.2 – 053.1 – 089.168.6 – 071 – 053.8
DOI: 10.15587/2519-4798.2017.100113

АНАЛІЗ СТАНУ ЗДОРОВ'Я У ДОРΟΣЛИХ ІЗ КОРИГОВАНОЮ ВРОДЖЕНОЮ ВАДОЮ СЕРЦЯ (НА ПРИКЛАДІ АТРІОВЕНТРИКУЛЯРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ)

© А. А. Мальська

Проаналізовано безпосередні та віддалені результати хірургічного лікування дорослих хворих із атріовентрикулярною комунікацією за період 2009–2016 рр., вивчені клініко-анамнестичні прояви повної та неповної атріовентрикулярної комунікації (АВК) і особливості їх поєднань з іншими вродженими вадами серця. Проведена оцінка ефективності хірургічного втручання, виявлені найпоширеніші форми вади у прооперованих пацієнтів. Вироблено основні принципи вибору диспансерного спостереження за такими пацієнтами у дорослому віці

Ключові слова: вроджена вада серця, атріовентрикулярна комунікація, недостатність мітрального клапану, дефект міжпередсердної перегородки

1. Вступ

Вроджені вади серця (ВВС) це групове поняття, що об'єднує аномалії положення і морфологічної структури серця та великих судин, які виникають в періоді внутрішньоутробного розвитку [1]. У світі їх поширеність становить 8–10 випадків на 1000 народжених дітей. ВВС можуть проявлятися клінічно вже при народженні, в дитинстві, а іноді не діагностуються навіть до повноліття [2]. На сьогодні немає точних офіційних даних щодо кількості дорослих із коригованими вродженими вадами серця. Проте, слід враховувати значний прогрес у дитячій кардіології та кардіохірургії, а також той факт, що такі вади як дефект міжпередсердної перегородки (ДМПП), коарктація аорти (КоА), аномалія Ебштейна та атріовентрикулярна комунікація (АВК) можуть бути діагностовані вперше у дорослому віці. Відповідно до цього їх кількість невпинно зростає, на думку багатьох дослідників, – на 2500–3000 патологій з кожним роком [3]. На сьогодні в Україні близько 75000 дорослих мають вроджену ваду серця [4]. Тоді як у США, за офіційними даними, нараховується близько 2800 дорослих із ВВС на 1 мільйон дорослого населення [3, 5], що є значно вище показників по Україні і, враховуючи соціально-екологічну ситуацію в країні, може свідчити про неналежний моніторинг даної патології, в тому числі своєчасної діагностики ВВС, у нашій країні.

2. Обґрунтування дослідження

Оскільки АВК є в числі перших за поширеністю серед усіх патологій групи ВВС у дорослих [6], доцільним приділити їй вивченню більшу увагу. Для атріовентрикулярної комунікації/атріовентрикулярного каналу є характерним спільне атріовентрикулярне кільце та п'ять стулок [7]. Є дві форми АВК: неповна – передня та задня нависаючі стулки розщеплені посередині, формуючи два окремі отвори та повна – є тільки один отвір без центрального розщеплення. Особливостями цих форм є те, що при неповній АВК первинний дефект перегородки є лише на рівні передсердь, а при повній АВК є дефект у міжшлуночковій та міжпередсердній частині перегородки [7, 8].

За результатами аналізу попередніх досліджень, більша половина дорослих пацієнтів із ВВС є з прооперованими вадами середнього та складного ступеня важкості, і це якраз ті дорослі, які потребують особливого спостереження [9]. Існує вагома необхідність створення спеціалізованих медичних центрів та лікувальних програм із метою забезпечення адекватного спостереження за дорослими пацієнтами з коригованими вродженими вадами серця [10]. Необхідним є налагодження співпраці між дитячими та дорослими кардіологами, з метою надання висококваліфікованої допомоги дітям із коригованими ВВС у дорослому віці.